

**УЛОГА ЈАВНОГ ТУЖИОЦА У ПРАВНОМ СИСТЕМУ,
СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ПРОБЛЕМАТИКУ
ЕФИКАСНОСТИ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА
И МАЛОЛЕТНИЧКУ ДЕЛИНКВЕНЦИЈУ**

УЛОГА ЈАВНОГ ТУЖИОЦА У ПРАВНОМ СИСТЕМУ,
СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ПРОБЛЕМАТИКУ
ЕФИКАСНОСТИ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА
И МАЛОЛЕТНИЧКУ ДЕЛИНКВЕНЦИЈУ

Издавач:

Удружење јавних тужилаца и
заменика јавних тужилаца Србије

Аутори:

др Милан Шкулић,
проф. др Станко Бејатовић,
Златко Шуловић,
мр Јасмина Киурски,
мр Мирослав Симић,
Светлана Ненадић,
Ирена Ђорђевић,
Снежана Ненезић,
Борка Јовановић,
др Љубомир Прелић,
Зоран Вуцеља,
мр Марио Рељановић.

На пројекту су учествовали:

Александар Милосављевић,
Драган Добрашиновић,
Вељко Ракић,
Горан Илић,
Мома Илић и
Љуба Ђорђевић.

Лектура и коректура:

Весна Комар
Светлана Стојковић

Техничко уређење:

Синиша Лекић

Тираж:

500

Штампа:

АТЦ Београд

ЗБОРНИК

УЛОГА ЈАВНОГ ТУЖИОЦА У ПРАВНОМ СИСТЕМУ

*са посебним освртом на проблематику
ефикасности кривичној постојука
и малолетничку делинквенцију*

УДРУЖЕЊЕ ЈАВНИХ ТУЖИЛАЦА
И ЗАМЕНИКА ЈАВНИХ ТУЖИЛАЦА СРБИЈЕ

ПРЕДГОВОР

Овај зборник Удружења јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца је посвећен двома основним изузетно важним темама: 1) ефикасности кривичног поступка и 2) сузбијању малолетничке делинквенције.

Обе основне теме зборника су од огромне важности, јер ако кривични поступак није ефикасан, онда је друштво суочено са огромним и веома тешким проблемом, а ако правни систем не успева да ефикасно сузбија малолетничку делинквенцију, онда се друштво врло брзо суочава са нараслом укупном стопом криминала, јер није спорно да уколико се малолетни делинквенти, као нека врста „криминалаца почетника“, односно „приправника у свету криминала“, адекватно и брзо не врате на „прави пут“, они имају огромне шансе да се као пунолетни и далеко опаснији криминалци, дефинитивно нађу на „путу ван закона“.

Део Зборника који се бави општом проблематиком ефикасности кривичног поступка је од огромног значаја, јер је старо правило да је само правда која је брза заиста правда, а правда која је сувише спора, у великој мери губи карактер правде.

Поред тога, веома је важно да се брзина у кривичном поступку не претвори у брзоплетост и зато је врло важно да се априорно не поистовећују брзина и ефикасност, јер је ефикасан само онај поступак који је релативно брз, али при том и потпуно правичан, те спроведен у складу са правилом из члана 1 нашег Законика о кривичном поступку, тако да његов резултат на првом месту, не буде осуда невином, а да се истовремено, њиме обезбеди изрицање адекватне кривичне санкције учиниоцу кривичног дела, под условима и на начин прописан кривичним законом. *На крају, у вези са овим делом Зборника истакнимо и чињеницу да су радови који чине његову садржину писани пре усвајања Закона о изменама и допунама ЗКП из 2009. године („Сл. гласник РС“, бр. 72/09), али су у писању узети у обзир решења дати у Предлоју овој законској тексти из јула месеца 2009. године.*

Онај део Зборник радова који је посвећен малолетничкој делинквенцији и одговору друштва и правног система на тај вид делинквенције, који издаје Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије је посвећен изузетно актуелној теми. У питању је и тема која је на изванредан начин у стручној литератури веома популарна јер се о њој и разноврсним њеним аспектима често пише у последње време, али је уочљиво да се о малолетничкој делинквенцији и малолетничком кри-

вичном праву често не пише кроз призму праксе, нити се практичари више и систематичније баве том важном темом. Овај зборник је начелно другачије оријентације јер је њему поред одређеног броја теоријски усмерених радова, присутан и један број радова у којима се огледају врло значајни ставови праксе службених актера поступка према малолетницима, што представља његов посебан квалитет и чиме се значајно повећава његова употребна вредност. Наиме, у односу на одређени број актуелно и потенцијално спорних питања из домена малолетничког кривичног (како материјалног, тако и процесног законодавства), читалац коме је то потребно у пракси, а ту спадају сви актери поступка према малолетницима, ће у овом зборнику моћи да се сусретне са ваљано објашњеним и на практичном искуству утемељеним одговорима.

Као и до сада, у позитивним изворима кривичноправних прописа у односу на малолетнике Републике Србије, прави се нормативна разлика између малолетника узраста од четрнаест до шеснаест година (млађи малолетници) и малолетника од шеснаест до осамнаест година (старији малолетници). Ово разликовање је од значаја за примену одређених кривичних санкција, као и за неке процесне одредбе, као нпр. оне које се односе на притвор. Искључена је примена кривичних санкција и других мера у односу на лица која у време извршења кривичног дела нису достигла узраст од четрнаест година (деца), јер овом популацијом треба, пре свега, да се баве други органи а не судски. Исто тако, у односу на млађе малолетнике искључена је примена казне малолетничког затвора. С друге стране, под одређеним условима, дозвољена је примена извесних одредаба о малолетницима на категорију пунолетних, међу којима се посебно издвајају млађа пунолетна лица.

Значајну законску новину у правном систему Србије представљају васпитни налози као мере *sui generis*. На овај начин, примјеном васпитних налога (као неке врсте *паре санкције*), а путем примене начела условљеног опортунитета, код кривичних дјела која спадају у "средњи криминалитет", а, евентуално, и код тежих кривичних дела, настоји се да се што више примењују алтернативне мјере, омогући скретање са класичног кривичног поступка, односно омогући његово обустављање. У том је смислу могуће разрешење конфликта, односно „сукоба малолетника са законом“, могућно је и пре него што се кривични поступак према малолетнику покрене, као и у току самог поступка. Али, треба имати у виду да алтернативе долазе до изражаја и у каснијој фази када се треба одредити за одговарајућу кривичну санкцију. Алтернативе, тада у улози кривичних санкција служе да се избегну оне санкције које се свде на лишење слободе, које су, нарочито у новије време, означене

као штетне за развој малолетника, па се из тих разлога и траже могућности њихове замене или, бар, што рестриктивније примене.

Код процесних одредаба треба, најпре истаћи да су оне сврстане у две основне целине. Прву групу процесних одредби чине оне законске одредбе које се односе на регулисање поступка према малолетнику, који представља посебан тип кривичног поступка. Другу групу процесних одредби чине одредбе закона посвећене посебној заштити малолетних лица као оштећених у кривичном поступку. Обе групе процесних одредби су одговарајући *lex specialis* у односу на који су правила Законика о кривичном поступку – *lex generalis*.

Тип кривичног поступка према малолетнику дефинисан Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетника, се у оквиру опште поделе у упоредном праву, у односу на типологију поступка према малолетницима, може сматрати *заштитничким моделом*, који је и иначе, карактеристичан за већину континентано-европских држава, али сада и са додатним наглашенијим елементима из тзв. правосудног модела, што је оптимална комбинација, која је у упадљивој сагласности са најнапреднијим тенденцијама у савременом упоредном праву у домену кривичног процесног права у оном делу у којем се ради о кривичном поступку према малолетницима. С обзиром да Србија тежи европским интеграцијама, прихватање таквог модела поступка према малолетницима, који је иманентан напредним европским тенденцијама, представља даљи корак у усвајању највиших европских стандарда у оквирима српског правног система.

Поступак према малолетницима је у свим његовим фазама судског карактера, што је традиционално и проверено решење. Судија за малолетнике и судије већа за малолетнике морају бити лица која су стекла посебна знања из области права детета и преступништва младих. Овим је уведен принцип специјализације, који се заступа и када су у питању други актери поступка према малолетницима, а чиме се тежи не само ефикаснијем вођењу овог поступка, већ и вишем степену заштите и помоћи малолетнику, према којем се води поступак.

Брзина би морала бити императив у сваком кривичном поступку (чему је посебно посвећен први део овог Зборника), али је брзо одвијање поступак од посебне важности када се ради о поступку према малолетницима, где и иоле дуже трајање поступка има веома лоше последица, с обзиром да малолетник по правилу, брзо постаје пунолетан, а цео систем кривичних санкција и начина реаговања у односу на малолетнике, није конципиран за лица која спадају у старије старосне категорије, Стога су органи који учествују у поступку према малолетнику, други

органи и установе од којих се траже обавештења, извештаји или мишљења, као и сви други субјекти поступка према малолетнику, дужни су да поступају најхитније како би се поступак што прије завршио. И иначе се оправдано сматра да „правда која није брза у великој мери губи карактер правде“. Наравно, брзина се не сме претворити у брзоплетост. Поступак према малолетницима би начелно морао да буде спроведен брзо и ефикасно, јер малолетник временом прелази у другу старосну категорију, што битно утиче и на очекиване и могуће ефекте кривичног поступка који се води према њему. С друге стране, социјални амбијент који је начелно од великог значаја када се ради уопште о малолетничкој делинквенцији, па и њеним (материјалним и процесним) кривичноправним аспектима, по правилу, намеће потребу брзог решавања одређеног питања.

Осим поступања према тзв. обичном опортунитету кривичног гоњења, који је сада и значајно проширен, могуће је уздржавање од кривичног гоњења које се заснива на условљеном опортунитету. Условљени опортунитет кривичног гоњења представља једну врсти хибридне, односно по свом карактеру мешовите кривичнопроцесне установе, која има елементе како класичног *непокрећног кривичног постојења* због нецелисходности, тако и елементе *покретног кривичног постојења* учиниоцу кривичног дела, уколико он испуњењем одређених обавеза ту специфичну аболуцију "заслужи", а с обзиром на карактер тих обавеза које у одређеној мери имају сличности и са неким кривичним санкцијама (на пример, са новчаном казном, као и са радом у јавном интересу), овом установом се у одређеној мери, може остварити и *сврха кривичног санкционисања*, а да при том, у формалном смислу не долази до кажњавања и неких уобичајених штетних последица извршења казне, нити наступа тзв. стигматизација осуђиваности. Поред тога, с обзиром на карактер неких од обавеза које се намећу малолетнику и које он, уз сагласност оштећеног прихвата, ово кривичнопроцесно решење у себи потенцијално садржи и неке елементе *помиренија* између малолетника и оштећеног, односно њиховог поравнања, што иначе, када су у питању релативно лакша кривична дела, представља једну од истакнутијих тенденција у савременом кривичном поступку уопште, а нарочито, у поступку према малолетницима. Ту се у ствари, ради о својврсном *покретном кривичном постојењу*, који је мотивисан начелно нерепресивном природом поступка према малолетнику па и цело система кривичног права у односу на малолетнике.

Ratio legis посебних правила поступка према малолетницима је утемељен на тежњи да се тој старосној категорији лица према којима се во-

ди кривични поступак (исто као што та старосна категорија учинилаца кривичних дела има посебан кривичноправни положај у домену материјалног кривичног права), обезбеди посебан положај о оквиру правног система, а што је генерално мотивисано далеко мање репресивним карактером тог кривичног поступка у односу на остале кривичне поступке. Поступак према малолетницима мора имати и одређене не претерано изражене репресивне аспекте, што је и иначе типично за сваки кривични поступак (као што је то на пример, случај са мерама процесне принуде итд.), без обзира што тај поступак декларативно нема карактер кривичне процедуре, али у том поступку сваки облик репресивности мора бити сведен на нужан минимум, што се заснива на генералној концепцији одговарајућег повлашћивања најмлађих старосних категорија.

Примарни циљ би морао да буде, да се увек када је то објективно могуће и избегне пошто пото вођење кривичног поступка (што је између осталог и основна сврха могућег поступања према начелу опортунитета кривичног гоњења), те да се давањем „нове шансе“ малолетнику који је учинио кривично дело, постигну они ефекти који би се иначе, могли постићи и одговарајућом кривичном санкцијом. Тек ако то већ никако није могуће, онда је секундарни циљ да кривични поступак буде брз и ефикасан, те да резултира оним процесним исходом који највише одговара природи учињеног кривичног дела, личности малолетника и објективној процени којим се начином поступања најреалније може спречити његово поновно упуштање у делинквенцију.

Не треба заборавити велику истину да је „дете отац човека“, те да ако дете или малолетник учине одређено (тзв. почетничко кривично дело), онда је сасвим извесно да постоје велике шансе да такво дете, ако се према њему не поступи на адекватан начин, временом израсте у пунолетног и по друштво далеко опаснијег пунолетног учиниоца кривичних дела, или како би се то мало слободније рекло – у криминалца. Стога је од највеће могуће друштвене важности да се сузбијању малолетничке делинквенције поклони највећа могућа пажња и то не само у нормативној области, тј. у сектору креирања извора кривичног права за малолетнике, већ и пракси поступања свих службених актера поступка према малолетницима. Радови објављени у овом зборнику свакако могу представљати врло користан допринос остварењу тог начелног и веома важног друштвеног циља.

Не може се и не треба заборавити ни старо правило које је одавно истакао Енрико Фери у свом предговору за Алтавилину „Судску психологију“, а то је да; „сви закони вреде само онолико колико вреде људи који те законе примењују“.

Да би нам кривични поступци заиста били ефикасни и да бисмо се реално успешније суочавали са малолетничком делинквенцијом, морамо имати не само добре законе, већ и одличне професионалце, који ће те законе адекватно и успешно примењивати у својству службених актера кривичног поступка. Верујемо и надамо се да ће овај зборник дати врло солидан допринос у том правцу.

У Београду,
јануара 2010. године

Професор др
Милан Шкулић

